

שריפת תרומה זלילה. אלא ודאי שאין איסור לא
בשריפת תרומה טמאה ולא בשריפת קדשים טמאים
זלילה. (ג)

סימן צז

להחם חמין ביו"ט לצורך רחיצת כל הגוף אם הוא איסור
דאורייתא או דרבנן

אוצר החכמה

בע"ה עש"ק ר"ח טבת תקנ"ל.

תשובה לכבוד אהובי ידידי הרב הגדול מוה' לוי אב"ד דק"ק
טריטש.

ואשר הקשה על הר"ן צפרק כירה שכתב שדעת הר"י
להחם חמין לצורך רחיצת כל הגוף ביו"ט מותר
מן התורה ואסור רק מדברי סופרים. והקשה מעלמו
א"כ איך קאמר במס' ע"ז דף כ"א ע"כ לא ישכיר אדם
מרחץ לנכרי וכו' אבל לכתי מאי שרי וכו' כותי אימתי
עמיד בחוה"מ אן נמי עבדין. ולדעת הר"ן קשה הרי"ף
כותי לא נזהר בדברי סופרים ועמיד ביו"ט- מה שאסור
לדין. ולדעתי ל"ק ולא מידי כי באמת מפשוטו של
מקרא אסור להחם ביו"ט לצורך רחיצה שהרי כתיב אך
אשר יאכל לכל נפש. והר"י שסובר שהוא מן התורה
היינו מטעם דהלכה כצ"ה דאמרין מתוך שהותרה
הצנעה לצורך וכו'. והא ודאי שהכומים אינם זזים
מפשטיה דקרא ולא אמרי מתוך ולדידהו הצנעה שלא
לצורך אוכל נפש כתיב מפורש בחורה לאסור וזודאי
זיהרי זה.

סימן צח

בביאור דברי הצ"ח ביצה ט"ז

תשובה מבן המחבר

לכבוד אהובי ידידי הרב המופלא החריף מוהר"ר מרדכי בער
יאנקוי נר"ו.

אתמול אחר חפלת ערבית שמתי עיוני על דברי זל"ח
מס' ביצה ט"ז ע"כ ד"ה והנה ראיתי בזהר"ש
וכו' שהראה לי כבוד מעלמו אתמול. וראיתי כי דברי
אחמ"ו הגאון זל"ל כראי מולקיס והמה מוזנים. דאחר
שכתב דטעמא דר' אשי לא שייך אלא אי לא אמרינן
הואיל דאי אמרינן הואיל ליכא איסור תורה לא שייך

הערות הגאונים

למיתקן ע"ת ועפ"ז נדחים דברי המג"א ריש סימן
תקכ"ז. והמג"א שם שכתב להשיג על הכ"י דאין קיי"ל
דלרבי שבת אין נעשין ביו"ט דלא כר"ח רק כרצה דע"י
הואיל מותר מדאורייתא וסמוך לחשיכה דלא שייך הואיל
ואסור מדאורייתא לא מהני ע"ת ע"ש במג"א. וע"ז כתב
אחמ"ו ו"ל להוכיח דלהרמב"ם ע"כ ליכא למימר כן דהא
הרמב"ם פסק צפ"א מהל' יו"ט הלכה ע"ז כרצה
דאמרין הואיל וגם כתב טעם העירוב כר"א כדי שיאמרו
אין אופין מיו"ט לחול. ולפי דברי המג"א הוא תרמי
דסתרי אהדדי דממה נפשך כל זמן דשייך הואיל לא
צריך עירוב כיון דליכא איסור דאורייתא וסמוך לחשיכה
לא מהני עירוב וא"כ למה תיקנו כלל ע"ת אלא ודאי
ע"כ ז"ל דהרמב"ם ס"ל צוה כר"ח דלרבי שבת נעשין
ביו"ט וא"כ גם סמוך לחשיכה מהני עירוב והיינו כר"ח
דלרבי שבת נעשין ביו"ט כדעת הכ"י שהביא המג"א שם
ודוק. דברי ידידי לנח. הק' שמואל סג"ל לנדא.

סימן צט

במש"כ במהדור"ק בענין גילוח בחוה"מ

בע"ה יום ד' אפיק ז"ך ירח א"ש תקל"ז.

תשובה שלום רב. לגדול ורב. אור נערב, ה"ה כבוד אהובי
מחונתי ידידי וחביבי. הרב המאוה"ג המופרסם זקן ונשוא פנים.
חציו חצי גבור שנונים. נ"י פ"ה ע"ה כבוד שמו מוה' לעמיל
סג"ל אב"ד ור"מ דק"ק א"ש.

מכתבו הגיעני. ובהודעת שלומי ושלום תורתו שמחני.
וע"ד אשר תמה על אשר ביארתי בספרי נודע
ציהודה בחלק א"ח סימן י"ג להחזיק פסקו דר"ת בגילוח
בחוה"מ נגד כל הפוסקים. הנה לשוני של מעלמו הוא
צוה"ל. ובעיקר ענין זה תמנהני על השליט הגדול הזה מי
דחקו לכוון צפ"ה דחוקה לקיים דברי יחיד במקום
שכל הפוסקים הראשונים והאחרונים אחד מהם לא
נעדר לדחות פסק זה וצפרטות בדור פרוץ שבימינו יש
לחוש שפושעים יכשלו גם צממה ענינים אחרים אם
יראו שמחירין נגד הש"ע וכל האחרונים ועכ"פ לא היה
לפרסם היתר זה בספר. עכ"ל מעלמו נר"ו.

הנה עיקר התמיה אין לה שחר ולמה לא אנדיק הצדיק
דמעיקרא הוא ר"ת במקום שאני רואה דבריו
נכונים וכי משוא פנים יש בדבר אפילו אם היה באיסור
תורה האמת עד לעצמו וק"ו באיסור דרבנן. אבל באמת

עכ"פ נראה מזה דקדשים טמאים נשרפים גם בזלילה דאליכ הלא
מצות שריפת קדשים גופא הוי מ"ע שהזמן גרמא ונשים אינן
מחויבות בה. (הג"ר משה א"ל אב"ד איוזיע)

(ג) דקדשים טמאים נשרפים בזלילה נ"ב ועיי' תוסי קידושין ל"ד
ד"ה מעקה בקוי הר"י מא"י א"כ הא דאין מדליקין בשיש
ביו"ט הלא אשה דאינה מחויבת בעשה דיו"ט וכי תוכל להדליק

שאמר רב אחי אר"י דף י"ח ע"א על צבא דאלו מכבסין שמי שאין לו רק חלוק אחד מותר לכבס כו'. הנה החשונה בזה ללא לורך דהרי צבא דאלו מכבסין גופא קשה קושייתו למה לא אמר ההיחר ע"י פועל עני כי ס"ד שכיבוס אסור אפילו ע"י פועל עני וכבר מבואר דברי אלו בספרי וכבר ביארו בגמרא דף י"ג ע"א שכל פעולה מותר ע"י פועל עני וממילא גם סיפור וכיבוס בכלל. ומ"ש מסייע כזה אין בו ממש והרי הנה"כ המיר לומר לאשה וכו'. ועל זה השיב מעלתו למה תפסת להקל כדעת הש"ך ולא תפסת להחמיר כדעת הט"ו שהסכים עמו הגאון ח"ל בסיומן פ"ב עכ"ל מעלתו. ואני חמה מי שצא להשיג איך לא יעיין מתחלה בדברי עצמו וממקום שצא מדברי הט"ו עצמו והרי הט"ו עצמו צ"ד סימן קצ"ח שם מחיר צחוק"מ לומר לנכריה שמתחכם והם דברי מהר"ם אלא שהט"ו כתב שבצבת ויו"ט אסור והנה"כ מחיר גם שבצבת. וא"כ אני דנתי מדברי הנה"כ ק"ו שאפילו באיסור סקילה מחיר מסייע ק"ו באיסור גילוח צחוק"מ. והט"ו אוסר באיסור חורה יעוין שם בדברי הט"ו שכן מורה לשונו שכתב שאומה ישראלית מסייעת לה וכאילו היא עושה מלאכה זו שאסורה מדאורייתא. וגם הח"ל סיים שם בתשובה שראוי להחמיר שיש בו משום לתא לדאורייתא, ועוד רבותא לתחשב גברי והרי המג"א צריש סימן שם הסכים לדברי הש"ך צנה"כ.

ובמה שחמה על מה שכתבתי שוב בחיבורי דאם מחירין ע"י פועל עני דוקא לא שייך לגזור שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול דאיך יסמוך על זה דאטו יודע הוא קודם רגל שידמין לו פועל שאין לו מה יאכל. ועל זה השיג מעלתו דלפ"ו מותר ע"י פועל עני אפילו לא גילח ערב רגל וא"כ ר"ח מחיר למי שגילח היינו ע"י כל פועל וא"כ נסתרו דברי הראשונים שכתבתי לתוך דברי ר"ח. זה תוקף השגתו דמעלתו אלא שלשונו משובש ומוטעה ^{דבר המורה} קצת אבל לקחתי דבריו שזהו כוונתו.

ואני אומר אף לו יהיה כדבריו שלפי הקבצא שלא יסמוך על פועל עני מותר אף למי שלא גילח ערב רגל אעפ"כ אין בזה סחירה וכך הוא דרך כל מחבר לחוק ההיחר מכל לך. וכתבתי מתחלה לפרש ולתוך דברי ר"ח ואח"כ כתבתי ואני לעצמי אומר היחר יומר מהיחרו של ר"ח ושכפועל עני לא שייך לגזור כלל ובאחי בזה להקל יותר מקולא של ר"ח. אבל ר"ח עצמו אינו סובר ככתבתי וסובר שגם ע"י פועל עני יש לגזור שחא יסמוך על זה. וכל זה לפי הבנת רוס מעלתו בדברי אצל מעולם לא עלה זה על לבי לומר שמי שלא גילח ערב רגל ללא נגזור בו שלא יכנס כשהוא מנוול דאיך אפשר להחיר לזה ואנו רואים שפשע ונכנס

עמות הוא צידו דמעלתו. ואני לדעתי לא התרתי מה שאסרו הראשונים והאחרונים רק מנאחי חילוק צדבר לפרש דברי ר"ח במקום שספו חמו כל החמיהות שמתו עליו. והם הראשונים והאחרונים שמתו עליו הוא מפני שלא עלה על דעתם לפרש דבריו כן והיו מפרשים דבריו שכל ענין מחיר לכך נחלקו עליו נמצא שאין ציני וצין הפוסקים ראשונים מחלוקת בעצם הדין רק מחלוקת בפירושו כוונתו של רבינו חס. ומה שכתב בצפרות צדור פרוץ צצימינו שפושעים יכשלו גם בצמה עניינים אחרים בזה שום מורה לא יעלה על ראשו ופי מדמין באיסורין זה לזה. אבל אהובי הואיל ודפק על פתחי אגיד לו האמת בזה וזמן רב הייתי פוסח על שמי השעיפים אם לפרסם דברים אלו בספר או לא. ואגיד ליה גופא דעובדא.

זה שנים רבות כמו י"ב או ט"ו שנים נשאלתי דין זה הלכה למעשה לאחד שהיה נחון לו הגילוח צחוק"מ. ובררתי אז דין זה ורשמתי לעצמי ולהשאל הפתחתי הטעם ומלתי לו כאלו הוא הוראה שעה. ואמרתי לו מה שהתרתי לך היה לי טעם שהיה שייך רק בצעם ההיא ולא לעמיד והעלמתי ההיחר ממנו. ואמנם טעמי היה לא בצביל חשש של מעלתו שיקילו גם צעניינים אחרים אבל היה טעמי הואיל במקומות אחרים נכשלים. ובהשחת זמן צתער שהוא חמשה לאוין ולמה אפתח להם שערי ההיחר צחוק"מ ומי יתן למצוא מקום להחמיר בצמה זמנים. וכמו שנה קודם שהתחלתי להדפיס ספרי והתחלתי לסדר ולחפש באמתחות הכתבים שלי את כל התשובות גמרותי בלבי להעלים תשובה זו ושלא להדפיסה מטעם הנ"ל. אבל כאשר עינתי בזה ראיתי בלבי אדרבה לאיך גיסא בצביל שהדור פרוץ צדבר הנ"ל טוב יותר לפרסם היחר הנ"ל והטעם כמות בלבי ולא אורל לגלותו אם יפציר לא אשיב. ואני שוקל הדבר צדעתי כמאמר ריב"ז אזי לי אם אומר אזי לי אם לא אומר ושם אחד מהקדמונים לא עלה בלבו דבר זה ואריך אני ג"כ להעלים מה שהעלימו הם. אבל עכ"פ הכרעתי שפרסום היחר צחוק"מ יש בו מזהו רבה וגדר ומשמרת לתורה לפריצי הדור. ודי בזה כי כבר אמרתי אם יפציר לא יועיל ועכשיו צא אצו לעמק יהושפט. צעיקך השגתו על דבר ההיחר שכתב מדקחם ר"ח מכלל שכל פועל מחיר וכו'. אני חמה ל"ל לדחוקי נפשיה לפרש דברי ר"ח שיהיו מוקשים ומדוע לא נפרש דבריו שיהיו נכונים. ועוד גם לדבריו אינו צא אלא לעקור דברי ר"ח ולומר שאין כוונתו כפירושו אבל גוף ההיחר ע"י פועל עני לא הושג ע"פ השגתו.

ובמה שכתב דה"ל לחלמוד להשמיענו חידוש זה על צבא דאלו מגלחין ע"י פועל עני מותר לכל אדם כשם

כלל והוכחתי זה מגוף ההיתר שע"י פועל עני ואורחים אפילו רואים את הפועל מנין ידעו שהוא עני וא"כ לא נשאר רק חשש חשד מזני העיר ממ"נ אם חיישם בגילוח שאח"כ כשיראו שהוא מגולח יחשדוהו שעשה ע"י פועל שיש לו גם נשאר מלאכות יש לחוש כן שאחר גמר המלאכה יראו המלאכה יחשדוהו א"ו שאין כאן חשד כלל כיון שמכירים שיש כאן פועל עני.

ובזה נראה לענ"ד לתרץ מה שנתקשה הביט יוסף בסיומן תקל"ד לדעת המפרשים אזורו מוכיח עליו כפירש"י בדף י"ד ע"א שמי שאין לו אלא חלוק אחד נשעה שפושטו מחטטף במקטרינו וחוגרו בזאורו וכו' וא"כ לא הותר לכבסו רק הוא בעצמו אבל לא שיכבס לו אחר. א"כ למה השמיטו הפוסקים הא דאזורו מוכיח הוה להו להביא דבר זה להורות שאסור לאחר לכבסו. ולדידי ניחא כיון דאזורו מוכיח כבר מכירים בני עירו שיש צניעות מי שאין לו אלא חלוק אחד אפילו יכבסו אחר לא יחשדו את הכובס כיון שיש להם לחלום שמכבס בהיתר.

ועוד נראה לענ"ד דלא חיישין לחשדא לפי מ"ש הב"י שם כיון שהחירו חכמים לכבס למי שאין לו אלא חלוק אחד לא נחמו דבריהם לשיעורין והחירו אפילו לכבסו ע"י אחרים ע"ש. קן אני אומר כיון שהחירו לפועל עני לעשות מלאכה כדי שיהיה לו מה לאכול לא נחמו דבריהם לשיעורים לחלק בין מלאכה דשייך בה חשדא ובין מלאכה דלא שייך בה חשדא. ובה ספדו תמו השגות של מעלתו. ואני כחתי אז קן כתי עתה נכחא דהיתרא ומטעם אשר עם לבני כוזר נחלתו כחצי. ולרוב הערדה אקצר. דברי מחותנו אר"ג את והצ נתחלמו ובסופו. דברי הד"ש.

סימן ק

עוד בענין גילוח בחוה"מ

תשובה שלום תניינא להרב הג"ל וכו'.

מה שחזר על הראשונות בעסק גילוח בחוה"מ לא ראיתי בדבריו השגה חדשה רק חזר על הראשונות. ואם גם אני אחזור על הראשונות אין לדבר סוף וכל מה שהשבתי בראשונה לעמי יש צו די ואם מעלתו אין רוצה לקבל מה אעשה לו. ואני לא הדפסתי חיבורי רק שיסמכו הקטנים ממני שאין כח עיוסם משיג לעיין אבל מי שהגיע להוראה ויש לו לב להורות אין אני אומר קבלו דעמי. ומה שחמה מעלתו אין אחקוק נספד דבר שהטעם כמס לבני. אני תמה עליו וכי אני כתבתי למעלתו שטעם ההיתר הוא כמס הלא כל

כשהוא מנוול ובדף י"ח ע"א בחוספות ד"ה אע"ג וכו' נסתפקו בני שאין לו אלא חלוק אחד אם לא כבסו קודם המועד אם יש לקנסו הואיל ופגע ואפילו לדין שמחירין אפילו לא כבסו קודם המועד וכמו שהוכיחו החוס' שם מדברי התלמוד הטעם בזה דלא מיחשב פגיעה שאפילו אם היה מכבסו לא מועיל והיה צריך לכבסו שנית במועד כמבואר בטור בסיומן תקל"ד שכתב הטעם שהוא מתכלך מיד אף אם כבסו קודם לכן אבל בגילוח שאם היה מגלח קודם לא היה צריך לגלח במועד ופגע ונכנס כשהוא מנוול ודאי שאסור לגלח. אבל כוונתי בחיבורי במה שכתבתי והוספתי דלא שייך בזה לגזור היינו בזה דמיבעיא להו בגמרא דף י"ד ע"א באבדה לו אבדה ערב הרגל וכו' ומסיק לאסור שלא מוכחא מילתא פירש"י ויאמרו שפגע וסמך עצמו שיספר במועד ועל זה כתבתי שאם מחירין רק ע"י פועל עני ידעו שלא פגע דאין סמך עצמו על פועל עני וידעו שאנוס היה אבל מי שלא גילה צמוד ערב הרגל אן חוין שסמך עצמו שיגלה צרגל לזה בודאי אסור. ונשאר גם פירושי בדברי ר"ת קיים.

ובמילא מה שרצה להוכיח מסבירי דע"י פועל עני לא שייך שיכנס כשהוא מנוול וא"כ למה אסור למי שלא גילה אלא מטעם שיחשדוהו שגילה ע"י פועל שיש לו מה לאכול וממילא גם בגילוח אסור מטעם חשד. כל זה דברי מעלתו. ולפי מה שכתבתי למעלה דמי שלא גילה אנו רואים שנכנס כשהוא מנוול ולכן אסור ולא מטעם חשד ממילא בטלו דבריו. והא דבאמת לא חיישין לחשדא שיחשדוהו שגילה ע"י פועל שיש לו לאכול. נלענ"ד דבאמת כבר כתבתי בחיבורי דאי חיישם לחשדא א"כ אין החירו שום מלאכה ע"י עני. ומ"ש בחיבורי שיש לחלק ששם החשש רק בשעת מלאכה ואז רואים שהוא פועל עני משא"כ גילוח שייכר אח"כ שנחגלה בחוה"מ ויחשדוהו. הנה זה כתבתי קודם שהוכחתי דאין לחוש לחשדא דאורחים ולגבי אורחים שפיר יש לחלק כנ"ל דאף שיש מלאכות שיש לחוש גם אחר גמר מלאכה כגון שצנה חדר חדש והכל יודעים שזה לא היה קודם המועד ויחשדו בראותם החדר הוא שנצנה ע"י פועל שיש לו לאכול מ"מ אורחים מנין ידעו אם לא היה חדר זה כבר בניו קודם המועד וכן כל כיוצא בזה. ובשעת מלאכה ליכא חשש שרואים מי הוא הפועל ומזני מחא ליכא חשד כלל כיון שהם מכירים בני עירם ויודעים שיש שום פועל עני לא יחשדוהו שעשה ע"י פועל אחר דלא שניק היתרא וכו' אבל גבי גילוח גם לגבי אורחים היה חשד שיראו בפניו שנחגלה מחדש והם לא ידעו שיש צעיר ההיא פועל עני. אבל אחר שהוכחתי שם דלחשדא דאורחים לא חיישין בחוה"מ

על ר"ח נשענתי ודבריו קיימתי. ולא עוד אלא שח"ו אני לא התרחי מה שאסר מוהר"ס ולא מה שאסרו שום אחד מהפוסקים. אני התרחי דבר המותר לכל הפוסקים וכך אני אומר שהפוסקים שחלקו על רבינו חס הוא לפי שעלה בדעתם שרבינו חס מחיר לחלוטין אבל מודים הם שע"י פועל שאין לו מה יאכל מותר דללא כ"ל כל הפוסקים שכל המלאכות מותרים ע"י פועל עני. וא"כ אם אני אומר שגם רבינו חס לא המיר אלא ע"י פועל עני אין כאן מחלוקת בגוף הדין רק בפירוש דברי ר"ח וממ"נ אם כוונת ר"ח כן מה טוב ואם באמת המיר רבינו חס לחלוטין עכ"פ אני איני מחיר רק ע"י פועל עני ואין אני סותר דברי שום אחד מהגדולים.

רמה שכחז מעלתו וזה לשונו. וגם מה שסיים ולמד קל וחומר משביעית לחולו של מועד שכן כתוב במשנה אחרת הסמוכה לפניה, חלה השנייה בראשונה ואף הראשונה לא עלתה לו כתבואר בסו"ט בריש מ"ק בשם הירושלמי לעטס השני ע"ש ע"כ לשון מעלתו. והנה מזה אני ח"ו עליו שנשען על דברי החו"ט ולא רצה לעיין בגוף דברי הירושלמי ואני מכיר את מעלתו מנעוריו שדרכו לחקור את שורש הדבר ולא להשען על הקיצורים. וכאן לפי שהיה שמה ואוהב לעטון ושונא לפרוק ולתרוץ את דברי ולכן לא רצה לעיין פן יראה איזה זכות. והנה החוס' י"ט העתיק דברי הירושלמי בקיצור ולא נשמר להעתיק כלשונו ולדעתי שגה בדברי הירושלמי. וזה לשון הירושלמי והוא צירושלמי בשני מקומות בריש מועד קטן ובסוף פרק ב' דשביעית ובשני המקומות הלשון מכון אוח באת. וכך הם דברי הירושלמי מה בין שביעית מה בין מועד. שביעית ע"י שהיא מותרת במלאכה החירו בין דבר שהוא טריח ובין דבר שאינו טריח מועד ע"י שהוא אסור במלאכה לא החירו אלא דבר שהוא אכז ובלבד דבר שאינו טריח. ואית דבעי משמעניה מן הדא שביעית ע"י שזמנו מרובה החירו מועד שזמנו קצר אסרו. אותן ז' ימים האחרונים לא מסתבר מי עבדין כו' ימי הרגל ויהיו אסורים עכ"ל הירושלמי. והחו"ט היה סבר שהירושלמי חירץ זה באמת לחלק בין שביעית למועד משום שזמנו מרובה ולכן העתיק אי נמי ולא כן הוא. וגם בסוף דברי הירושלמי אותן ז' ימים האחרונים לא מסתבר כו' היה סבר החו"ט שהירושלמי כוונתו דלא מסתבר לאסור אותן ז' ימים ודברי הירושלמי הם בניחותא. ואין משמעות דברי הירושלמי כך. והקרבן העדה פ"י שזה הוא צעיר צירושלמי אם אותן ז' ימים האחרונים אסורים או לא פלוג ולא איפשטא. גם דבריו רחוקים. אבל דוק בדברי הירושלמי שלא אמר ואית דאמרי שביעית ע"י שזמנו מרובה כו' וגם לא אמר ואית דשמעניה מן הדא

טעמי ונימוקי מבואר צחיבורי ויותר ממה שמבואר שם כתבתי למעלתו נאר היטב ומפורש. אבל כתבתי לו שהיה דעתי להעלים הוראה זו ושלל לפרסמה אבל מטעם הכמוס פירסמתי ההוראה והשומע ישמע והחלל יחלל. וידע מעלתו שגם תלבד הטעם הכמוס ג"כ מלאחי עצמי מחויב בדבר עכ"פ לפרסם ההיחזר בכלן בקהלנו. שבכאן צעה"י נוהרים מלהשחית בחער ובחומ"מ מחמת שנגעלו שערי האומנים היהודים לפניהם הלכו לאומנים נכרים בחומ"מ וממילא היה משחיתים בחער כי הנכרי אין בקי לגלח במספרים או במשיחה ולכן מלאחי עצמי כמחוייב לפחות להם שערי היחזר אלא יהודים, אלא שהיה צלבי דלוליין בחר רוצח דעלמא במדיניות שאינם נוהרים מן החער לכן רציחי להעלים עד שמתעס הכמוס אשר עמי הכרעתי לפרסם ההיחזר. ולרוב טרדותי לא אחריך יותר.

סימן קא

בדין גילוח בחוה"מ ע"י פועל נכרי

תשובה לשואל כענין. בתורה הרבה קנין. עוקר הרים וסותר אבני בנין. ואת והב בסופה. דין ליה הניין. ה"ה כבוד אהובי ש"ב נר"ז ידידי וחביבי. הרב המאור הגדול הגאון המפורסם נ"י פ"ה ע"ה כבוד שמו המפורא מוה' שאול נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק אמשטרדם יע"א.

מכתבו הטוב קבלתי ושמתחי בשלומי. ואשר הרבה להמרטע על היחזר הגילוח בחוה"מ. הנה אין דרכי לומר קבלו דעתי וכבר הקדמתי בהקדמת ספרי שאני איני כדאי לסמוך עלי כלל ואני הולאחי חיבורי לאור שילמדו התלמידים אשר זכני ה' להרצין חורה צישראל וזה יותר מארבעים שנה לא פסקו תלמידים מציתי ואם המה ילמדו צו די לי אבל לגדולי הדור ח"ו שאבוא להורות להם וכל אחד כדאי לעצמו וקטנו עבה ממחני. ולכן האמתלאות שהרבה מעלתו במכתבו להשיב דעתי שלא יחר לי על שחולק עלי היה ללא צורך כי הלא זו חפלתי גם בהקדמת ספרי שלא יהיה ספרי למוקש והדברים שאינם נכונים לא יתקבלו. ואדרבא אני מחזיק טובה לכבוד רוס מעלתו צוה. ואעפ"כ לגוף הדין אם לפי דעתי נכון ג"כ לא אשא פנים והאמת יורה דרכו. ונצו לעמק יהושפט.

מ"ש שעיקר סברת הפוסקים האוסרים חלוי בדברי הגהת מ"י בשם מוהר"ס מרטונבורג רבן של כל ישראל. הנה מי לא ידע מגדולת מוהר"ס וחלילה לי להרהר צלבי לחלוק עליו מטעמא דנפשי. אבל אם מוהר"ס הוא רבן של ישראל רבינו חס הוא רב רבנן ואני

אלא ואית דבעי משמעיה וכו' וכך הם דברי הירושלמי שהירושלמי פ"י חילוק בין שביעית למועד משום דשביעית מותרת במלאכה וכו' וזה הטעם העיקר ואחר כך אמר ואית דבעי משמעיה וכו' שיש שרצו לחלק טעם אחר ולומר שהקולא בשביעית הוא משום שזמנו מרובה והשיב הירושלמי לטחור דבריהם שאם זה היה הטעם א"כ אוחן ז' ימים האחרונים של שביעית וכי לא מסתבר למעבדינהו כמועד והיו אסורים לדברי האית דבעי הללו והרי סתם החירו בשביעית ולא חילקו בין ז' ימים האחרונים לשאר השנה אלא ודאי שאין זה טעם לחלק רק הטעם הראשון. זה הנלעג"ד בפירוש דברי הירושלמי והוא נכון והתוספות יו"ט אגב שיטפא לא נתן לב לעמוד על פירושו.

ומעתה גם הראשונה עלתה צדי שהרי גם בהוצאת זבליים לא חילקו צריש פ"ג דשביעית בין ז' ימים האחרונים ועם כל זה קאמר עלה זירושלמי שלא חשו לעוברין ושצין מפני מראית העין מכלל שהטעם הוא האיל ואיסורו קיל משבת. וגם בלאו הכי אם היה כוונת הירושלמי שלא חשו לעוברין ושצין הוא רק משום שזמנו מרובה לא רצו להמיר א"כ אין דבר זה אמור אלא בשביעית לחוד ולא בשום שאר איסור איך קאמר סתם הדא דחימא דלא חשו לעוברין ושצין מפני מראית העין והוא ליה למימר דלא חשו בשביעית לעוברין ושצין. ועוד הרי כל אוחן שהחירו להם חכמים לגלח כמועד יוכיחו דאיכא למיחש למראית עין של עוברין ושצין יואל מביא האסורים ומנודה שהחירו לו והנשאל על נדרו וכדומה וכי מאין ידעו עוברין ושצין מזה ואומן שאבדה לו אבדיה ערב הרגל דאיבעיא בגמרא ופירש"י שהכל באים אללו ורואים שאבדה לו אבדיה והא ודאי שעוברין הבאים לכאן כמועד לא היו אלל האומן הזה ערב הרגל. אלא ודאי דבאיסור קל לא חשו לעוברין ושצין מפני מראית העין. באופן שבגוף הדין אני נשאר במקומו. ואמנם מ"ש מעלתו שאין חושש על פרסום ההיתר שאינו מתקיים כי מי ישמע לי לדבר זה עכ"ל מעלתו. דבר זה ידעתי מענמי שאין דברי קטן כמוני נשמעים ולא איכפת לי בזה אני לא אמרתי קבלו דברי. אבל מה שכתב שזער לו על פרסום ההיתר משום לוח שפחים. אני איני חושש לזה וכל כי הני מילי האמחים ליחאמרו משמי.

האומנים היהודים הלכו צלנעה לאומנים נכרים והיו משחיתים במער כי הנכרים אינם בקיאים לספר במספרים או במשיחה וא"כ פרסום ההיתר הוא לגדור גדר ולא לפרוץ פרץ. אלא אפי' במדינות הלועזים שבעו"ה משחיתים במער ועוברים ציד רמה על כמה לאוין מפורשים צמורה אוי שעלתה צימיו כך גם באילו הרשעים לא עשימי כי אם לגדור ולא לפרוץ. וכבר רמזתי לאחיו הגאון בזה. אבל יעבור עלי מה ויהיו מלעזים עלי ומוטב שאהיה שוטה כל ימי ולא אפרסם דבר שלא דברו ממנו הראשונים. ומה שפרסמתי היחר הגילוח צמורה"מ הוא דבר שכבר הורה ראשון לראשונים ר"ת.

ומה שכחז מעלתו שלהחזיק ולקיים הוראתי הוא מן הנמנע. תמהני מה הוצרך לכחוב דבר זה וכי בקשתי ממנו או מאחד משארי חכמי הדור להחזיק שום הוראה ממה שהוריתי והעליתי בספרי. אם הדברים נכונים אין צריכין חיזוק ואם נכשלתי ח"ו למה אבקש להחזיק ולהגדיל המכשול ח"ו. וגם עתה לפי דעתי כל הטעמים אשר אני כותב כאן לא נתקבלו על מעלתו כי כבר לא נתקבלו דברי הוראתי אללו. טרם שידע וראה חיבורי כבר יאל קול גבנוני כרוו בזה. והנה אעפ"כ בקשתי לעיין בספרי לפעמים אולי ימצא בו דבר טוב. ואני על משמחתי משמרת הלוים אני עומד ומנפה ממי יאלו דברי מעלתו לאור הדפוס ויגיעו לידי ואעשה אוחס חפארת לראשי לחבצם בעיני כל נכבדי הדור ולפרסם טבעו בעולם. ואת והב צופה. והיה זה שלום כנפשו. ש"צ אהבו הד"ש.

סימן קב

יישוב סתירת הטור או"ח סי' תקל"ז לחו"מ סי' ער"ה

בע"ה פראג יום ה' ח' אדר ראשון תק"מ לפ"ק

תשובה לכבוד אהובי ידידי וחביבי, הרב הגאון מוהר"ר ישע"י מברעסלא.

מה שכתב דברי סתירת הטור בא"ח סימן תקל"ד עם דברי הטור צמ"מ סימן ער"ה אהדדי. דבא"ח כתב הטור אסור להשוות שדה ללורך התרישה ואם ניכר שמתכוין לדוש ללורך המועד כגון שמשוה כולה מותר. הרי שאחז הטור שיטת רש"י במסכת מ"ק דף י"ד ע"ב שצריך קרקע שזה לדוש יומר מלחרוש וכ"כ הצ"י והצ"ח כאן בא"ח. ובחו"מ סימן ער"ה כתב רבינו הטור השוה פני השדה אם ניכר שכיון לתקנה לזריעה כגון שלקח ממקום גבוה ונתן למקום הנמוך קנה ואם אינו ניכר שמכוין לכך אלא להשוותה לעשות בה גרין כגון שלא

לגלח ערב יום טוב האחרון כמו אנשי משמר ע"ש, משמע פשיטא להגאונים לאיסור אלא שהקשו מ"ט, ולפע"ד איסור שנאסר מפני כבוד י"ט לא הותר מפני ניוול שזהו כבודו של י"ט שיכנס ב"ט אחרון מנוול, משא"כ אנשי משמר שאיסור גלוחם מפני כבוד מקדש אתי ניוול דשבת ודחי ליה:

וראה והביטה כי הגאון גודע ביהודה המתיר לא כתב אלא להוראת שעה לההולכים בין השרים ולפני מלכים יתיצבו, אלא שכתב שהיה ראוי שלא להדפיס ולפרסם היתר זה ברבים שלא ילמדו להקל לולי שחשב שקולא זו הוא גדר תורה לדעתו ומ"מ לא כתב פסק להחליט גילוח היתר בחה"מ בזה"ז, וטעם בזה כי נהי אם יראו ת"ח וגודרי גדר להפר תורה לפי הזמן והמקומות, יתקבצו וישאו ויתנו פה אל פה או במכתבים ולכשיסכימו יפרסמו במכתבים ויחתמו תחתיו גדולי פארי הזמן כך עלתה במחשבתנו להתיר איסור דרבנן פלוני מטעם כך וכך, וכעין תקנת הקהלות ור"ת בסוף ספר תשו' מהר"מ בפראג וכהנה, אבל יחיד בדורו אפילו הוא חסון כאלונים וכגובה ארזים גבהו ודבריו כראי מוצקים לא יכין להתיר אפילו מנהג קטן ממנהגי ישראל, היום יאמר הוא כך וידפיסו ויפרסמו ומחר יאמר אחר כך בסברות חלשות צנומות דקות עד שיתירו איסור דאורייתא, כאשר אירע בעו"ה בזמנינו כי רבו פריצי הדור והעמידו חזון לומר הלא גילוח חה"מ כמה מאות שנים נהגו אבותינו איסור ונצטערו ונתנוולו ועתה היתירו פרושים את הדבר, כן נמי נבוא ונתיר לחלל שבת בפרהסיא בעו"ה, והקולר תלוי אח"כ בהגורמים, ומשו"ה לא התיר הגאון נב"י בפרהסיא ומ"מ נכשלו בה, ע"כ שומר נפשו יזהר וישמור ה' רגלי חסידיו מלכוד:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קנה

גרסינן בסנהדרין דף ע' ע"א תנן התם ערב תשעה באב לא יאכל אדם בשר ולא ישתה יין אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה יין מגתו, בשר מליח עד כמה א"ר חנינא בר כהנא כל זמן שהוא

כהן ששלמה משמרתו ברגל יגלח ברגל, וקשה אמאי כיון שפשע ולא גילח ערב משמרתו נתיר לו לגלח ברגל, אע"כ צ"ל אפילו גילח ערב משמרתו אסור לגלח במשמרתו ולא פלוג רבנן אע"ג דליכא איסור מלאכה וה"ה בחול המועד, אלו דברי הגאון ז"ל ודפח"ח. וטעמא נ"ל, דחיישינן למראית עין וחשדא, אע"ג דמייתי הגאון נב"י מירושלמי דמס' שביעית דמייתי מג"א [סי' רמ"ד סק"ו] יע"ש בביאור, התם מילתא אחריתי כל בני עירו יודעים שיש לו בית השלחין והאורחים בראותם זה מוליך זבלו בפרהסיא ואינו בוש מפני בני עירו ש"מ ידוע ומפורסם לבני עירו שיש לו בית השלחין דאל"כ לא שבקי ליה בני עירו למיעבד איסור בפרהסיא, אבל הכא הלא כל בני העיר יתגלחו עי"ז העני שאין לו מה יאכל והאורחים יחשדו כל בני העיר שפורצים גדר חכמים, מה תאמר גם כל האורחים יהיו מגלחים ע"י העני שאין לו מה יאכל כי לא יחדל אביון א"כ בטלת איסור גילוח חול המועד מכל וכל, ומזה הטעם לבד יש לאסור שלא תשתכח תקון חכמים בזה כמו שמצינו [עירובין ע"א ע"ב] שלא תשתכח תורת עירוב מהתינוקות:

והנה נב"י תנינא סי' צ"ט ק' ק"א נראה שהרגיש

בחולשת הלכה זו וכתב שלא רצה להדפיסו

רק מטעם הכמוס, ואני הולך רכיל ומגלה סוד,

כי בעו"ה רבו המשחיתים בעם בתער ואם יגדל

זקנם בחול המועד יהיה כדי לכופף ראש לעיקר

ושוב אחר י"ט ישחיתוהו בתער ועוברים על כמה

לאוין דאורייתא, ע"כ טוב להתיר איסור דרבנן

בחה"מ שלא יצמחו השערות כ"כ, ולטעמיה אזיל

שלא מצא תשובה מספקת להשואל בסי' פ' הנ"ל

ודחאו כמבואר למעיין שם, אך לפמ"ש לעיל

שעכ"פ לא יצאו מידי מלקות המשחיתים בעם

דאפילו יגלחו ערב י"ט האחרון מ"מ עד מוצאי

י"ט יצמחו כדי קריצת ציפורן ויתחייבו א"כ

למיעקר תקנת חכמים בכדי לא עקרינן, ומכ"ש

ליראי ה' ולחושבי שמו שאינם משחיתים זקנם

למה יגלחו בחה"מ ויעברו על איסור דרבנן בגילוי

פנים ובחוזק יד על מגן:

ואעתיק לשוני בגליון ש"ע א"ח סי' תקל"א: עיין

סי' יד דוד רפ"ג דמ"ק [י"ד ע"א ד"ה

כדתנן] מייתי כמה שו"ת שהקשו מ"ט לא התירו

בו אולי צ"ל "לא יהיו"